Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 204 (4840)
СРЕДА
ОКТЯБРИИН
17
1945 он

Сэн 20 мүн

Сталинска Конституциин туг доро советскэ оромнай коммунизмда орохо зам дээрэ шэнэ шэнэ агуухэ илалтануудые туйлахаар ябаха байна.

Ц. О. „ПРАВДА".

СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүрим

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1945 оной октябриин 11-эй Указаар баталагдаһан «СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүрим» тунхаглагдаба. Энэ хадаа дэлхэй дээрэ эгээн демократическа Конституци болохо—Сталинска Конституциин хүдэлгэшэгүй принципүүд дээрэһээ үндэһэлһэн документ мүн. «Дүримэй» статья бүхэнинь манай агуухэ социалистическэ демократиие угаа эли тодоор дэлгээжэ харуулна.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет—СССР дотор гүрэнэй хуули засагай эгээн дээдэ органиие бүгэдэнниитын, тэгшэ ба сэхэ һунгаха эрхын ёһоор нюусаар голосовалжа, манай ороной гражданинууд һунгаха байна. Демократическа принципүүдые формальнаар соносходог байгаашье һаа бусад ондоо нэгэшье гүрэндэ һунгалтанууд гээшэ үнэхөөрөө бүгэдэ ниитын, үнэхөөрөө тэгшэ байдаггүй юм. Капиталистическа оронуудта ямар нэгэн шалтаг бариад лэ, шадал багатай зониинь, бага яһанай арадууд, олонхидоо армиин солдадууд ба офицернууд, бүри олонхидоо бүхы зоной орой хахадынь болохо—эхэнэрнүүд һунгалтада хабаадалсаха ябадалһаа зайсуулагдадаг байна.

Советскэ гүрэн дотор расын ба национальна илгаа, эрэ эмын илгаа, шажан шүтэлгэ, эрдэм һургуулиин ценз, түбхинһэн һуудал, социальна үг гарбал, зөөри шэтэлэй байдал ба үнгэрһэн сагай ажал-ябуулгые хамаархангүй бүхы гражданинууд һунгалтада хабаадалсаха ба һунгагдахашье эрхэтэй байна.

СССР-эй гражданин болбол зарим томо томо буржуазно-демократическа гүрэнүүдтэ һунгалтануудай болоходо ямар нэгэн «шэлэжэ олоһон» хүнэйнгөө түлөө голосовалагдагтал адли бэшэ, харин СССР-эй Верховно Советтэ депутат болохоор баллотировалаад байһан кандидатай түлөө сэхэ шууд голосовалдаг байха юм. Һунгалтын үедэ голосованиие тон нюусаар хэхэ ябадал советскэ ороной гражданин бүхэндэ найдалтайгаар хандалаг гээшэ.

Советскэ һунгуулиин эрхын энэ хүдэлгэшэгүй принцепүүд хадаа «Дүримэй» нэгэдэхи бүлэг соо, тэрэнэй 11 статьянууд соо хураангыгаар хэлэгдэнэ. Тус «Дүримэй» удаадахи бүхы бүлэгүүд ба статьянууд үнэхөөрөө бүгэдэ-ниитын, тон тэгшэ, сэхэ ба нюусаар голосовалха ябадалые болото дээрэ бэелүүлхэ һунгалтануудта бэлтэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ гурим журамые тодорхойгоор заажа үгэнэ. Һунгагшадай список зохёохо болон һунгуулиин округууд ба участогуудые бии болгохо сагһаа эхилээд голосовани хэхэ ба һунгалтануудые хэһэн результадуудые тодорхойлхо саг хүртэр СССР-эй гражданинай демократическа эрхэнүүд хуулиар сахигдажа хангагдаха байна.

«СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ Дүрим» хадаа СССР-эй Верховно Советтэ һунгаха болзор 1946 оной февралиин 10-да гараба гэжэ соносхогдоһоной һүүлээр удангүй тунхаглагдаба гээшэ. Хэзээ ямаршье сагта үзэгдөөгүй энэ гайхамшаг ехэ дайн сэрэгтэ илажа гараад, мүнөө өөрынгөө ажабайдалые амгалан сагай янзаар шэнэдхэн байгуулжа байһан советскэ оромнай һунгалтануудые хэхэ бэлэдхэлэй үедэ оробо. Энээнһээ хойшо дүрбэн һара соо угаа ехэ политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ, тэрээнтэ үргэн олон улад зон хабаадалсаха болоно.

Мүнөө үедэ шухала болгохо зорилгомнай юу байнаб гэхэдэ «СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүримтэй» бүхы һунгагшадые танилсуулха ябадал болоно. Энэ «Дүримые» эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэд, колхозник бүхэн ойлгохо ёһотой, тэрэниие советскэ хүн бүхэн элитэ мэдэхэ ёһотой. Үнгэрэгшэ һунгалта болоһонһоо хойшо хэдэн миллион советскэ гражданинууд дайн сэрэгэй хэсүү бэрхэ туршалгануудые баатарлигаар дабажа гараад, агуухэ илалтануудые туйлаад байхадаа, политическэ талаар ургаһан, олониитын ажабайдалда эдибхитэйгээр хабаадалсагшад болоһон байха юм. Эхэ оронойнгоо түлөө үнэхөөрөө омгорхохо мэдэрэлтэйгээр тэдэнэр СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхээр бэлдэхэ, «һунгалта тухай дүримые» шудалжа танилсаха болоно. Энэ үнгэрһэн жэлнүүдтэ олон миллион гражданинууд 18 наһа хүсэжэ, СССР-эй Верховно Советтэ һунгаха һунгалтануудта анха түрүүшынхеэ хабаадалсахань гээшэ.

«Дүримэй» бүхы бүлэгүүд ба статьянууд болбол СССР-эй гражданин бүхэндэ угаа һонирхолтой байха болоно. Һунгагшадай список зохёохо хэрэг хадаа ажалшадай депутадуудай советүүдэй исполкомуудай зорилго мүн. Зүгөөр, список соо һунгагшадые эрүүлжэ бэшэхэ, эдэ списогуудтай танилсуулха гурим, өөһэдынгөө һуужа байһан газарые һэлгэхэ хүнүүдэй «Голосовалха эрхые батадһан үнэмшэлгэ» абаха гурим журам, һунгагшадай список соо буруу зүйлнүүдэй гараһан тухай мэдүүлгэ бариха заабари хадаа манай ороной хуулиин наһа хүрэһэн бүхы улад зондо эли мэдэгдэхэ ёһотой.

«СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүрим» дотор «Союзай Советтэ ба Национальностьнуудай Советтэ һунгаха һунгуулиин округууд» тухай хэлэгдэһэн III-дахи бүлэг угаа ехэ удхатай байна. «СССР-эй Верховно Совет хадаа Союзай Совет ба Национальностьнуудай Совет гэдэг хоёр палататай байха юм» гэжэ СССР-эй Конституциин 33-дахи статья соо хэлэгдэһэн байна. Конституциин удаадахи статьянууд хадаа «Дүримэй» гурбадахи бүлэгэй зохихо статьянуудтал адли, манай хоёр палататай системын хамаг бүхы политическэ ушар удхые тодо һонороор харуулжа үгэнэ. Союзай Соведэй нэгэ депутат хадаа 300 мянган зонтой округһоо һунгагдаха байна. Тиихэдэ Национальностьнуудай Совет ондоо янзаар һунгагдана гэбэл: союзна республика бүхэн тэндэхи зонойнгоо тоое хамаархангүй 25 зохихо округуудта һунгагдаһан 25 депутадые Национальностьнуудай Советтэ һунгаха ёһотой; мүн тэрээншэлэн автономно республика бүхэн 11 депутадые, автономно область бүхэн 5, национальна округ бүхэн 1 депутадые һунгаха жэшээтэй. Советскэ Союз дотор һуудаг бүхы нананнуудай манай һунгуулиин системэдэ үнэхөөрөө тэгшэ эрхэтэй байһаниинь энээн дээрэһээ эли тодоор харагдана.

Һунгуулиин участогууд, һунгуулиин комиссинууд, СССР-эй Верховно Соведэй депутат болгохо кандидадые табиха гурим гэхэ мэтэдэ зорюулагдаһан «Дүримэй» тэдэ бүлэгүүд хадаа, манай орон дотор гражданинай демократическа эрхэнүүдэй хайшан гэжэ болото дээрэ бэелүүлэгдэжэ байһыень гэршэлнэ. 57-дохи статья болбол кандидадуудые оруулха гурим журамда зорюулагданхай:

СССР-эй Конституциин 141-дэхи статьягай ёһоор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат болгохо кандидадуудые оруулха эрхэ хадаа олониитын организацинуудта болон ажалшадай общественуудта үгтэжэ хангагдаха байна гэбэл: коммунистическэ партийна организацинууд, профессиональна союзуул, кооперативна организацинууд, залуушуулай организацинууд ба культурна общественууд болоно».

Олониитын организацинуудай ба ажалшадай общественуудай центральна органууд, мүн тэрээншэлэн тэдэнэй республиканска, хизаарай, областной, уезднэ ба районно органууд, мүн баһа предприятинууд дотор хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай, сэрэгэй частьнууд дотор сэрэгэй алба хэгшэдэй хамтын суглаанууд, колхозууд, тосхонууд ба волостьнууд дотор таряашадай хамтын суглаанууд, совхозууд дотор совхозой хүдэлмэришэд ба албахаагшадай хамтын суглаанууд хадаа депутадуудые оруулха эрхэтэй. СССР-эй Верховно Соведэй депутат болохо кандидат хадаа имагта ганса округ соо һунгагдажа болохо байна.

Манай һунгалтанууд хадаа үнэхөөрөө арад зоной һунгалтанууд мүн. «СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүрим» хадаа арад зоной дура зоригыень сүлөөтэйгөөр элирхэйлэн мэдүүлхэ, СССР-эй эрхим һайн гражданинуудые гүрэнэй хуули засагай дээдэ органдо һунгаха ябадалые хангаха гэһэн хүтэлбэрилхы принцип табинхай.

Советүүдэй орон болбол дайн сэрэгэй айхабтар ехэ туршалгые манай гүрэнэй нэрэтэй түрэтэйгөөр тэсэжэ гараад байһан сагта һунгалтада бэлдэжэ эхилээ. Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө дайнай газарта амин бэеэ хайралангүй Эсэгэ ороноо аршалан хамгаалһан ба мүн тылдэ эршэтэй шанга ажал хэһэн өөһэдынгөө эрхим хүнүүдые арад зомнай һайса мэдэжэ байна. Хэдэн мянгаад эрхим гражданинууд һунгуулиин комиссинуудай составта оролсожо, һунгуулиин кампаниие толгойлхо байна. Эрхимэй эрхимүүдынь Верховно Соведэй депутадта кандидадууд боложо дэбжүүлэгдэхэнь лабтай.

Фашистска булимтарагшадые дараһан советскэ арад зоной түүхэтэ илалтануудые эмхидхэгшэ ба зоригжуулагша агуухэ коммунистическэ парти, Ленин—Сталинай парти тэдэшэ арад зомнай этигэлтэй найдабаритайгаар ба инаг дуратайгаар хаража байнал. «СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ дүримые» бүхы ажалшадта ойлгуулха гэһэн угаа ехэ зорилго партийна организацинуудта тохогдоно. СССР-эй агуухэ Сталинска Конституциин дүримүүдые ойлгуулха, советскэ гражданинай эрхэ ба уялгануудые, һунгалтын үедэ тэрэнэй ямар үүргэтэй байхые ойлгуулха гээшэ пропагандистнууд ба агитаторнуудай хүндэтэ уялга мүн.

Бидэнэр хадаа германска фашизмые дараһан манай социалистическэ демократиин агуухэ илалтын үедэ ажаһуунабди. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнда ябахадаа Сталинска Конституциин туг доро жагсаад дайлалдаһан ба илаһан байнабди, тэрэмнай нүхэр Сталинай хэлэһээр хадаа «социализм ба демократи гээшэ илагдашагүй байна гэжэ фашизмда эсэргүү гэмнэлтын акт» болохо зэргэтэй.

Сталинска Конституциин туг доро советскэ оромнай коммунизмда орохо зам дээрэ шэнэ шэнэ агуухэ илалтануудые туйлахаар ябаха байна.

(Октябриин 12-ой «Правдын» түрүү бэшэг).

ТАСС-эй буруушаалга

Берлинскэ Конференци дээрэ гурбан державануудай ударидагшад болбол Дарданеллые интернационализаһалхын зорилгоор, Монтредэ баталагдаһан конвенциие дахяад хэлсэжэ үзэхэ тушаа турецкэ правительствода амяар амяраа хандаха гэжэ үгэеэ нэгэдэһэн юм гэхэ һанаатай мэдээсэл мэнэ һаяхан американска хэблэл газетэнүүдтэ гараһан байна.

Этигэлтэй хүндэтэй газарһаа ТАСС-эй абаһан мэдээнэй ёһоор, энэ мэдээсэл болбол тодо бэшэ байна. Үнэндөө хадаа, далайн хоолойнууд тухай Монтредэ баталагдаһан конвенци мүнөө сагай условидо таарахагүй байһан хадаа дахяад харагдаха ёһотой, баһа энэ асуудал хадаа гурбан правительствонуудай али нэгэнэйнь амяар амяраа турецкэ правительствотай хөөрэлдөө сэхэ хэлсэхэ хэхэ темэнь болохо ёһотой гэжэ Берлинскэ Конференци дээрэ зүбшэһэн байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

СССР-эй хилын саана байһан Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой частьнууд болон соединенинүүдтэ сэрэгэй алба хэгшэдэй СССР-эй Верховно Соведые һунгаха һунгалтануудтэ хабаадалсаха тухай

Улаан Армида алба хэжэ байһан гражданинууд СССР-эй бүхы гражданинуудтай нэгэн адли һунгаха ба һунгагдахашье эрхэтэй байха юм гэжэ тогтооһон СССР-эй Конституциин 138-дахи статьяе хүтэлбэри болгожо ба СССР-эй хилын саана байһан Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй флодой частьнууд ба соединенинүүдтэ сэрэгэй алба хэжэ байгшад СССР-эй Конституцяар олгогдоһон һунгуулиингаа эрхые бэелүүлжэ, СССР-эй гүрэнэй хуули-засагай дээдэ органиие һунгаха ябадалда хабаадалсахань шухала гэжэ тоолоод, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй тогтоохонь хадаа:

СССР-эй хилын саана байһан Улаан Армиин ба Уһан Сэрэгэй Флодой частьнууд ба соединенинүүдтэ сэрэгэй алба хэжэ байгшад хадаа нэгэ округто 100 мянган һунгагшад бии байха нормотойгоор, тэдэ частьнууд болон соединенинүүдтэ бии болгогдохо тусгаар һунгуулиин округууд дотор СССР-эй Верховно Советтэ һунгаха һунгалтануудта хабаадалсаха ба һунгуулиин округ бүхэндэ Союзай Советтэ нэгэ депутадые ба Национальностьнуудай Советтэ нэгэ депутадые һунгаха ёһотой гэжэ тогтоохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ
М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1945 оной октябриин 14.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Транспортна машина бүтээлгын ниитэсоюзна Арадай Комиссариадые бии болгохо тухай

1. Танкова ажаүйлэдбэриин Арадай Комиссариадай болон, тэрэнэй предприятинуудай, хүндэ машина бүтээлгын Арадай Комиссариадай паровозо-бүтээлгын заводуудай болон дунда зэргын машина-бүтээлгын Арадай Комиссариадай вагон-бүтээлгын заводуудай база дээрэ транспортна машина бүтээлгын ниитэсоюзна Арадай Комиссариадые бии болгохо.

2. Танкова ажаүйлэдбэриин Арадай Комиссариадые тарааха.

3. СССР-эй Совнаркомой баталһан списогай ёһоор предприятинууд болон организацинуудые СССР-эй транспортна машина-бүтээлгын Арадай Комиссариадта дамжуулан үгэхэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль. 1945 оной октябриин 14.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Нүхэр Б. А. Малышевые транспортна машина-бүтээлгын Арадай Комиссар болгожо томилхо тухай

Нүхэр **Малышев** Вячеслав Александровичые транспортна машина бүтээлгын Арадай Комиссар болгожо томилхо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ
М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1945 оной октябриин 14.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Нүхэд Харьковский К. И., Попков И. М. болон бусадые шагнаха тухай

Правительствын даалгабаринуудые дүүргэхэ талаар амжалтатайгаар олон жэлдэ хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө шагнаха гэбэл:

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

1. **Попков** Иван Максимовичые.
2. **Харьковский** Константин Ивановичые.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

1. **Безверхний** Григорий Васильевичые.
2. **Бережный** Василий Прокофьевичые.
3. **Клейманов** Иван Степановичые.
4. **Кустанов** Александр Сергеевичые.
5. **Попкова** Елизавета Дмитриевнае.
6. **Поспехов** Андрей Андреевичые.
7. **Тырченков** Георгий Ивановичые.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **М. КАЛИНИН.**
СССР-эй Верховно Соведэй [illegible] секретарь **А. ГОРКИН.**

Москва, Кремль. 1945 оной октябриин 13.

ХЭЖЭНГЫН АЙМАГ

Натуротүлбэринүүдые хожомой ээлжээндэ табина

Хэжэнгын машинно-тракторна станцида харьяатай колхозууд МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натуротүлбэринүүдые оруулха түсэбүүдээ саг соонь дүүргэхын түлөө ямаршье хэмжээ абанагүй. Дунда-Худанай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ, «Манай ажал», «Майн 1» колхозууд бэлэдхэлэй пунктнуудта абаашаһан таряагаа имагтал уялгатаар тушааха тоодо оруулаад, натуротүлбэринүүдэй тоондо нэгэшье килограмм таряа оруулаагүй байха юм. Мүн «Заветы Ильича» колхоз МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натуротүлбэриин таряа тушаажа эхилээгүй байһаар.

Хэжэнгын машинно-тракторна станцида харьяатай аймагай бүхы колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхэтээ нэгэн доро, мүн МТС-эй хүдэлмэриин түлөө натуротүлбэринүүдые болзорһоонь хойшолуулангүй оруулха уялгатай. МТС-эй директор ба партийна организаци хадаа харьяатай колхоз бүхэнэйнгөө натуротүлбэринүүдые бүримүһэн дүүргүүлхэ тушаа шухала анхаралаа табижа, тэдэнэрһээ шанга эрилтэ хэхэ байна.

Б. ЦЫРЕНОВА.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ДОСКА

ВКП(б)-гэй АЙКОМУУД БА АЙМГҮЙСЭДКОМУУДАЙ ЗУУРШАЛГААР ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ДОСКАДА БЭШЭГДЭБЭ

24. **Закаменай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз** (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр **Цыренжапов**, парторганизациинь секретарь нүхэр **Дамбаев**)—гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэһэн байна.

25. **Тус аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз** (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр **Москвитин**, партийна организациинь секретарь нүхэр **Цыдыпов**)—таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэбэ.

26. **Мүн энэ аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз** (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр **Ринчинов**, партийна организациинь секретарь нүхэр **Дулмаев**)—гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид бүримүһэн дүүргэбэ.

27. **Тус аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз** (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр **Дылгыров**, партийна организациинь секретарь нүхэр **Бикулин**)—гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэһэн байна.

28. **Дээрэхи аймагай «Улаан Октябрь» колхоз** (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр **Намдаков**, партийна организациинь секретарь нүхэр **Вампилова**)—гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэбэ.

ТОГИИН АЙМАГ

Тушаалгые түргэдхэхын түлөө сохилгоо шангадхаба

Гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбүүдые болзорһоо урид дүүргэһэн «Заветы Ильича» ба Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудһаа үльгэр жэшээ абажа, аймагай бусад колхозууд һурилэлгэ, сохилгын ябасые шангадхажа, тушаалгаяа түргэн дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлһэн байна.

«Улаан Номто» колхоз хартаабха ба овощь тушаалгаар гүрэнтэйгөө бүримүһэн тоособо. Тэрэшэлэн ороо һото культурануудай хуряалгые саг соонь дүүргэд, 400 һайса гаран центнер таряа бэлэдхэлэй пунктнуудта тушааһан байна. Таряа тушааха жэлэйнь түсэб 529 центнер юм. Һаяар үлэгшэ хэдэн центнерэ тушаажа түсэбөө сүм дүүргэхэнь.

«Путь Ленина» Свердловэй, Сахьяновагай нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбүүдээ үглөө мүнөөгүй дүүргэхэ байна. Дүүрэн бэшэ мэдээгээр 1.400 центнер таряа тушаагаад байһан Свердловэй нэрэмжэтэ колхоз октябриин 17-до жэлэйнгээ түсэбые бүримүһэн дүүргэхээр хараална.

Таряа тушаалгын түсэбые түргэн дүүргэхын түлөө аймагай колхоз бүхэн һурилэлгэ сохилгые үдэр һүнигүй ябуулна. Свердловэй нэрэмжэтэ колхоз таряа һурилэлгэдэ 70 мори унаа, «Путь Ленина» колхоз—45 мори унаа гарганхай.

Элэнэрэй жэшээгээр аймагай олохон колхозууд таряа һурилэлгэ болон сохилгодо мори унаа ба хүдэлмэришэ хүсэ олоор элсүүлжэ, гүрэндэ тушааха таряа талха таһалдуулангүй гаргажа байна.

Н. КОДУНСКАЯ.

КУРУМКАНАЙ АЙМАГ

Һаяар дүүргэхын түлөө

Аймагай колхозууд таряахуряалгын түсэб 90 гаран процент дүүргэд байна. 10 колхоз таряахуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдые саг соонь дүүргэжэ гараа.

Дэрэнэй сомоной Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд хуряалгые хамагһаа түрүүн шиидхэд, гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбүүдые болзорһоонь урид, октябриин 5-да бүри-мүһэн дүүргэһэн байна. «Волна» колхоз гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые үглөө мүнөөгүй дүүргэхэнь. Тэрэшэлэн Мургэнэй сомоной Сталинай нэрэмжэтэ, «Октябрь», «Труженик», Кировэй нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө октябриин 15-да сүм дүүргэхэнь.

Аймагай үлэгшэ колхозууд октябриин 15 хүртэр таряа хуряалгын бусад хүдэлмэринүүдые дүүргэжэ һурилэлгэ, сохилгые али болохоор шангадхан, гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө шанга хэмжээнүүдые абажа байна.

БИЧУРЫН АЙМАГ

Түхэреэн сүүдхэ соо таряа сохино

Кагановичын нэрэмжэтэ колхоз ороо һото культурануудаа хуряажа дүүргэд, һурилгэ, сохилгые хурдан темпээр ябуулжа байна. Эдэнэр октябриин 20 болтор таряа сохилгые дүүргэхэ уялга абажа түхэреэн сүүдхэ соо һаад һамшаггүйгөөр хүдэлмэрилжэ байха юм.

Таряа сохидог бригадын түхэреэн сүүдхэ соо үдэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байһанай ашаар, тус колхозой транспортна бригада [illegible] пунктнуудта үдэр һүни таряа [illegible].

Бригадые даагша нүхэр Нетребов, бригадын тракторист Иванов, машинист Петров гэгшэд таряа сохилгые түргэн дүүргэжэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө шууд шантаар тэмсэнэ.

Таряа сохилгые түхэреэн сүүдхэ соо ябуулжа байһан тус бригадын членүүдэй жэшээтэ ажал Бичурын аймагай колхоз бүхэндэ үльгэр жэшээ болохо зэргэтэй.

[illegible]

Партийна ажабайдал

Коммунистнууд хуряалгын үедэ иимээр ажаллана

Зэдын аймагай, Дэрэстэйн сомоной «Социализм» колхозой болон Сагаан-Уһанай машинно-тракторна станциин дэргэдэхи партийна эхин организацинууд болбол таряахуряалга ба тушаалгын үедэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэһэн байгаа.

Партийно-политическэ ба агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэринүүдые таряахуряалгатай хабаадалсажа байһан колхознигуудай дунда үргэнөөр эрхилжэ байһанайнгаа ашаар, энэ хүдэлмэрине богонихон болзор соо гээлтэгүй, хоролтогүйгөөр үнгэргэжэ шадаа. Жэшээлхэдэ, ВКП(б)-гэй член комбайнер нүхэр Иван Иванович Плюснин болбол Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа сезонно даалгабаряа холо үлүүлэн дүүргэбэ. 110 гектар хуряаха нормотой байһан аад, 463 гектар эрхим һайн шанартайгаар хуряажа, ехэхэн тооной үнэтэ горючи арбилба.

ВКП(б)-гэй член нүхэр Степан Васильевич Зарубин болбол «Социализм» колхоздо хүдэлмэрилхэ зуураа 348 гектар таряа һайн шанартайгаар хуряаба. Мүн ехэхэн тооной горючи арбилжа, коллективэйнгээ дунда алдар суута гараха зуураа үнэтэ шагналда хүртэһэн байха юм. Эдэ хоёр коммунистнууд хадаа ганса хэн лэ өөһэдөө ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаад һанаагаа амардаггүй, харин бүхы агрегатайнгаа члэнүүдэй үдэрэйнгөө даалгабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэнь туһаламжа үзүүлдэг байгаа.

Үйлэдбэриин зүблөө үнгэргэжэ, тэрээн дээрээ социалистическэ мүрысөөнэй ябаса тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ, мүрысөөндэ илажа гарагшадтаа үнэтэ шагнал барюулха ба тэдэнэрэй баян дүй дүршэлнүүдые бусад члэнүүдтэ ойлгуулжа үгэхэһөө гадна, газетэ болон журналнуудта тунхаглагдаһан һонирхолтой материалнуудые үдэр бүри уншажа үгөөд, гурбан үдэр үнгэрхэтэй хамта хананай газетэ болон дайшалхы хуудаһануудые гаргажа, тэрээн дээрээ энэ үедэ болоһон һонинуудые дэлгэрэнгыгээр бэшэдэг болоһон юм.

Тэрээнһээ гадна, «Социализм» колхозой коммунистнууд партийна эхин организациин секретарь нүхэр Булашкеева түрүүтэйгээр поли дээрэ сэхэ хүдэлмэрилжэ, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлабад. Энэ нэйнь ашаар тус колхоз болбол аймаг соогоо эгээн түрүүлжэ таряахуряалгын хүдэлмэрине 100 процент дүүргэжэ шадаба. Мүнөө ногоон һолоомо хуряаха хүдэлмэрине баһал амжалтатайгаар ябуулжа байнад.

Колхозно коммунистнууд П. Д. Данжурова, М. Гелязова, У. Дашиева болон бусад таряахуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ үнэр бүтээсэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ, колхозой правлениин үмэнэһөө нэгэнтэ бэшэ мүнгэн шан абаһан бэлэй. Эдэ коммунистнууд хадаа гар жууршадаар хүдэлмэрилхэ зуураа үдэрэйнгөө нормые 130—150 процент хүртэр эрхим һайн шанартайгаар дүүргэбэд.

Тэрэшэлэн комсомолецууд Бутыд Бадмаева, Ухин Дашеева болон бусад жаткашадаар хүдэлмэрилхэдөө үдэр бүри 5—6 гектар хүртэр монсогоршье орооһо гээнгүйгөөр хадажа, колхозой правлени болон парторганизациин магтаалда хүртэбэд. Эдэнэр хадаа бусад колхознигуудай дунда агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэрие хэхэ талаар партийна болон комсомольско организацинуудтаа эдибхитэйгээр туһалба. Таряа хуряалгын үедэ бүхы гурбан тариаанажалай бригадануудта политическэ ба теоретическэ дүүрэн бэлэдхэлтэй 6 агитаторнууд хүдэлмэрилжэ, бүхы колхознигуудые ажалай үндэр бүтээсэнүүдые туйлаха зам тээшэ зорижуулһан байгаа.

Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ ВКП(б)-гэй член нүхэр Санданов гэгшын хүтэлбэрилдэг 3-дахи таряан ажалай бригада илажа гараад, колхозойнгоо правлениин болон партийна эхин организациин дамжуулгын Улаан тугые хэндэшье алдангүй, энэ ажахын ба политическэ удхашанартай кампанинуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ шадабад.

Тэрэшэлэн ВЛКСМ-эй членүүд Доржиева болон Санданов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг таряан ажалай бригаданууд социалистическэ мүрысөөндэ ороходоо абаһан уялгануудаа хүндэтэйгөөр дүүргэжэ, парторганизаци болон правлениин үмэнэһөө нэгэнтэ бэшэ үнэтэ шагналнуудые абаһан байнад.

Мүнөө тус колхозой члэнүүдэй дунда үбһэ тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри баһал амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ байһаниинь тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Д. ЖЫГМИТОВ.

Кино-картинануудые харуулаа

Хэжэнгын аймагай Доодо-Худанай сомоной Молотовой, Кировэй, Тельманай нэрэмжэтэ болон «Ударник» колхозуудай полинууд дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан колхознигуудта шэнэ кино-картинануудые сэхэ полевой стануул дээрэ харуулжа, тэндэхи члэнүүдые ехээр һонирхуулба.

Тус колхозуудта иимэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һүүлэй үедэ тон хангалтагүйгөөр хэгдэдэг байгаа. Эндэхи партийна болон комсомольско эхин организацинуудай кино-картинануудые асаржа, колхозуудайнгаа полевой стануул болон малажалай фермэнүүд дээрэ харуулха тушаа ехэхэн анхарал оролдолгоёо гаргаһанайнь ашаар, иимэ кино-картинануудые хараха арга-боломжотой болоод байна.

Эндэхи эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд болбол энээнһээ хойшо кино-картинануудые түргэ-түргэнөөр асаржа, үргэн ниитэ колхознигуудые һонирхуулжа байхые ехээр хүсэһэн байна. Аймагай гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэд энэ хүсэлые дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

С. ЦЫБИКОВ.

Нэгэшье гектар сабшангүй орхихогүй, нэгэшье центнер һолоомо һурилэнгүй орхихогүй!

Үбэлые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтахань

Мухаршэбэрэй аймагай «Красный заган» артелиин члэнүүд колхозно һүрэгүүдээ хоролтогүйгөөр үсхэбэрилжэ малажалые хүгжөөлхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, тэрэнһээ абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө угаа ехэ оролдосотойгоор хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй ашаар энэ артелиинхид мүнөө жэлдэ адуу малаа бүрин бүтэнөөр харууһалжа, гүрэнэй түсэбые адуу морёор—105 процент, эбэртэ бодо малаар—117,7 процент, хони ямаагаар—131,4 процент дүүргэһэн байха юм.

Бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ адуу малаа анхаралтайгаар адуулһанай ашаар, тэдэнэй ашаг шэмыень нилээдгүй дээшэлүүлбэ. Сентябриин 1-дэ тус колхоз адуу малай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбүүдээ бүримүһэн дүүргэөөд, ерэхэ жэлдэ оруулха түлбэринүүдһээ авансаар үгэһэн байха юм, 275-най орондо 514 центнер һү тушаагаа. Брынзэ, мяха, тоһон ба үндэгэн гэхэ мэтэнүүдые түсэбһөө гадуур тушааһан байна.

Адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлһэн энэ колхозой фермэ, гүүртнүүдтэй хүдэлмэрилэгшэд үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдожо байха юм. Тэдэнэр тариан ажалай бригадада найдангүй, өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэбэ. Бухали зунай үедэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэхын түлөө бүхы малшад унаһан малгайгаа абангүй хүдэлмэрилөө. Силос дараха түсэбөө хоёр дахин үлүүлэн дүүргэһэн, набшаһата тэжээл элбэгээр бэлэдхэһэн ба 12 центнер һолоомо һурилжэ абаһан байха юм.

Тэрэшэлэн адуу малай байрые дулаалан заһабарилха хүдэлмэри хэзээшье мартагдаагүй. Моринай гурбан байра, үхэрэй байра баригдаһан ба малшадай байха бүхы гэрнүүд заһабарилагдажа бэлэн болонхой. Хонииной-товарна фермын байранууд бүгэдэ дулаалагдажа бэлэн болоһон ба зосоонь пеэшэн хэгдэһэн байна.

Малшадай эдибхитэйгээр ажаллаһанай ашаар түл абалгада бүхы фермэнүүдынь бэлэн. Тэжээл ба түлеэн бэлэдхэгдэжэ, фермэ бүхэнэй газаа шэрэгдээ.

Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хониной-товарна фермые даагша Михаил Назаров, МТФ-е даагша Матвей Назаров, малшад Даниил Матвеев, Кирилл Ревенский, Фадей Матвеев, һаалишан Татьяна Алексеева ба бусад угаа ехэ оролдолго гаргаһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб дүүргэһэнэй болон тэдэнһээ абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй түлөө хэдэн олон түрүү колхознигууд ажалай нэмэлтэ түлбэринүүдые абаһан байна.

Иигээд байхалаа дээрэхи артелиин бүхы малшад костромско колхознигуудай уряалаар үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, адуу малаа атар тарган ондо оруулхын түлөө социалистическэ уялгануудые абажа, баранлаа мүрысэбэд.

О. ГРИГОРЬЕВА.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДААР ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛЭЙ ЯБАСА ТУХАЙ БМАССР-эй НАРКОМЗЕМЭИ МЭДЭЭН

1945 оной октябриин 10.

Аймагууд	Үбһэ сабшаха түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)	Бэлэдхэгдэһэн үбһэ, һолоомо ба бусад тэжээл, $^0/_0$	Силос дарална (процентээр)
Кударын	110,6	32,5	13,3
Сэлэнгын	104,6	31,4	86,1
Ахын	100,7	26,7	64,7
Хэжэнгын	99,0	36,8	63,0
Кяхтын	98,8	42,3	60,5
Иволгын	98,5	36,9	72,3
Түнхэнэй	98,1	46,4	83,5
Ториин	96,8	33,7	74,8
Бичурын	95,1	29,9	28,0
Хориин	94,1	27,1	50,2
Тарбагатайн	93,3	24,5	32,7
Заиграйн	92,1	29,4	38,8
Закаменай	91,1	62,3	74,6
Мухаршэбэрэй	91,0	22,2	49,8
Б.-Кударын	87,9	38,2	19,4
Кабанскын	83,9	42,5	79,1
Зэдын	83,7	24,6	44,5
Прибайкальска	82,6	47,7	41,5
Баргажанай	80,9	47,9	40,1
Баунтын	80,0	43,1	58,3
Х.-Байгалай	76,7	67,4	11,6
Яруунын	74,7	33,5	24,1
Курумканай	73,1	42,6	39,1
Хамта.	90,9	36,1	53,3

Дээрэхи мэдээн хадаа республикын колхозуудаар үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбүүдэй тон хангалтагүйгөөр дүүрэжэ байһые гэршэлнэ. Олонхи аймагууд үбэлэй сагта хүрэхөөр тэжээл бэлэдхэхэ тушаа шанга хэмжээ абаагүй байһаар.

Энээнии саашадань тэсэшэгүй! Тиимэдэ аймаг, колхоз бүхэн үбһэ тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ хэрэгтэ эгээл яаралтай ба хүсэтэй хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Дулаан байрануудыв түхеэрэбэ

СОСНОВО-ОЗЕРСК. (**Манай информаторһаа**). Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин правлени болбол барилгашадай түсхай бригада эмхидхэжэ, адуу малай байра байдал шэнээр түхеэрэхэ ба заһабарилха хүдэлмэридэ гарһан байна. Тэдэ дархашуул хүдэлмэрилжэ эхилһэнһээ хойшо малай байра байдал бүгэдынь һэльбэн заһабарилаа. 150 үхэрэй, 32 адуунай байранууд шэнээр заһабарилагдажа колхозой комиссида тушаагдаба.

Тэрэшэлэн Иринга гэжэ газарта байдаг фермын малай гурбан ехэ байра шэнэдхэн заһабарилагдажа бэлэн болобо. Дархашуулай бригадые даагша Ефим Литвищенко гэгшэ заһабарилагшадай ажал хүдэлмэрие зүбөөр эмхидхэжэ, тэдэнэртэ үнэр бүтээсэ ба эрхим шанар туйлуулна. Заһабарилагшад Минеев, Лошкарев, Толмачев гэгшэд малай байра саг соонь бэлэдхэжэ, үрии дулаан болгохын түлөө онсо анхаралаа табиһан байна.

Мүнөө һүрэг малайнгаа байра байдалые бүримүһэн бэлэн болгоһон Яруунын аймагай Сосново-Озёрск сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ артелиин члэнүүд садхалан тэжээл хангахын зорилгоор, үбһэ сабшажа, һолоомо болон набшa намаа суглуулжа байха юм.

А. ШУЛУНОВ.

Колхознигуудай оролдолгоор

Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин эрэгтэй эмэгтэй члэнүүд болбол таряахуряалга болон сохилгын хүдэлмэрие богонихон болзор соо дүүргэжэ шадаа. Гэбэшье, гүрэндөө таряа тушааха түсэбөө мүнөө хүртэр дүүргээгүй байһаар.

Мүнөө тус колхозойхид үргэжэ байһан малажалдаа элбэг дэлбэг үбһэ тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ тушаа тодо һонор график зохёожо, һүүлэй үдэрнүүдтэ 150 гаран колхознигууд поли дээрэ гаража, һолоомо болон үрмэдэһэ суглуулжа эхилбэ. Эдэнэр хадаа 5 үдэрэй туршада 3.000 центнерһээ доошо бэшэ будүүн тэжээл бэлдэхэ нэгэн хүсэлэнтэй.

Һаяхан тус колхозой правлени болон партийна эхин организаци болбол үбһэ тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, энэ хүдэлмэрие богонихон болзор соо үнгэргэхэ гэжэ шиидхэбэри гаргаһан бэлэй. Тиин энэ шиидхэбэриие дүүргэлтэ болохо хэрэгтэ урда урдынхиһаан эдибхитэйгээр хабаадалсажа, адууһа малаа дулаан ба садхалан үбэлжэлгөөр хангахаар шиидэнги.

Үбһэ тэжээл нэмэжэ бэлдэхэ хүдэлмэридэ хабаадагшадай дунда Октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөнэй долгин үдэр бүри үргэдэжэ, даалгабарита нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг бригада, звено болон колхознигуудай тоо олошоржо байна.

Г. НИМБУЕВ.

Буха, петух, гахай гурбанай хөөрэлдөөн

Һарагар эбэрээ һэжэржэ
Һамгад басагадые шуулюулдаг,
Олидог мүргэдэг алдартай
Омог буха зоходоно.

Шантагар хурса хоншоороор
Шабар шорой худхажа,
Тарган гахай хажуудань
Талын түгэсэг шүргөөнэ.

Абьяастай шангаар хуугайлжа
Айлай һамгадые һэрүүлдэг,
Дууша петух тэрээгүүр
Дуран соогоо алхална.

Буха, петух гахайтаяа
Буляалдаһан арсааень
Үржэлтэ намарай нэгэ үглөө
Үбгэн Мархай дуулажархёо.

«Эндэхи бригадир гансаарал
Эгээ хэнһээшье болхотой»—гээд
Халзан буха бэерхүүгээр
Хаһатай шангаар бүрхирнэ:

—Бухал зандаа һуугааша
Буусын шэбхын үбһэндэ,
Бүтүү бөөритэй болотороо
Бухэли зундаа жаргаабди.

Дулаахан үглөөгүүр колхознигуудай
Дууһыень бухалаа шэрэхэдэнь
Үндэр хоройдо хаагдаба гээд
Үлүү талаар айгаалди.

Хамтын олон үхэрнүүдтэй
Хаба талаан болохоёоо,
Хоймор талынгаа һүринүүдые
Хоройгүйгөөр орхижорхёо.

Хүтэлэйнь арбаад һүринүүд
Хүндылүүлжэ эдигдэшоод,
Набтагар танхигар болошонхой,
Намар соогоо дууһахань.

Үхэр, адуу хонидууһаа
Үбһэнэй һайханиие гамнадаггүй,
Эндэхиин газарай бригадир
Энхэ мүнхэ мандаг лэ.

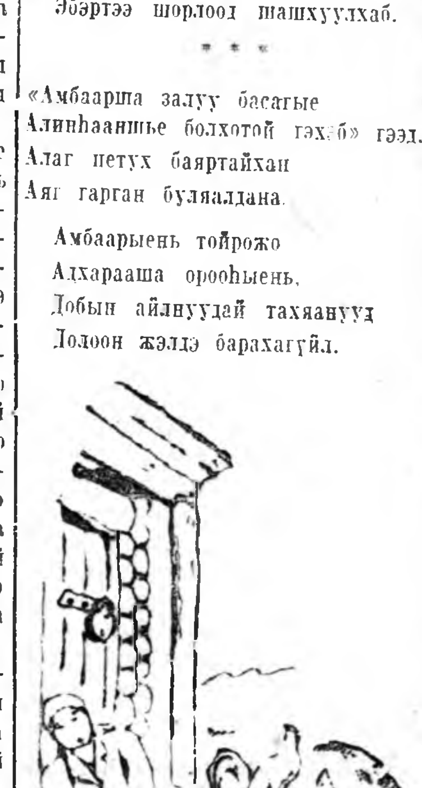
Үншэржэ үбэлэй шуурганда
Үлэһэн даараһанаа һанахадамни,
Хүлһөөмни эхилээд нюргаруум
Хүйтэн һалхин һалхилна.

Ерэхэ үбэлдөө би баһа,
Ехээр яарал амасаал һаа,
Энээгүүр зайдаг бригадираа
Эбэртээ шорлоод шашхуулхаб.

* * *

«Амбаарша залуу басагые
Алинһааншье болхотой гэхэб» гээд,
Алаг петух баяртайхан
Аяг гарган буляалдана.

Амбаарыень тойрожо
Адхарааша орооһыень,
Добын айлнуудай тахяануул
Долоон жэлдэ барахагүйл.

Томо шаргал шэнисын
Торожо унахаар байн гэтэр
Хара орооһо овёсыень
Харахашье дурам хүрэлэггүй.

Тахяанууд энэ жаргашоод,
«Таргалтараа тоншонод»—гээд
Амбааршанай өөрынь хэлэхые
Арбаад тахяанууд дуулаабди.

Ханатараа тэдэнэрэй садаһые
Хаража мэдэжэ байһан аад,
Шэлэдэг орооһоёо энэ басагань
Шэбхэрүү яахадаа гоожуулнаб даа?

Тахяануудай найрлаха
Таряа талха ургуулхаяа,
Бүрүүл үглөөнһөө эхилжэ
Бугэдөөрэн үймэлдэнэ гээшэл хат.

* * *

Хажуудаа байһан хашаае
Хамаг бэеэрээ шүргөөжэ,
«Ганируу хүгшэн һайн хүн»—гээд
Гахай тэндэ эхилнэ:

— Огородой харуулшан
Оодохон дэгэлтэй хүгшэнииие
Та хоёр хүршэнэрни
Таниха мэдэхэ байхал та.

Харанхы үдэшэ боломсоор
Харижа гэртээ унтахадань,
Газааһаа үргэлжэ огородтонь
Гансаараа эзэн бологшоб.

Улаан помидор капустын
Ургаатай һуухые хаража байжа,
Хамараа багтаажа ядаһан хэн,
Хартаабхын шорой онгиргохоб.

Шэмэтэй гороохын амтатайшье һаа
Шэншэхэ илгахань хашартай юм.
Томо арбуза нүхэлжэрхёод
Толгойгоо шэхээд хэбтэгшэб.

Хара эртүүр памайгаа
Хамаг огородоороо шахажархёод,
Ганируу хүгшэмни юу эдихэб,
Гансал тэрэниинь ойлгодоггүйб.

* * *

Ханаггүйгөөр үригдэһэн
Хамтын зөөридэ умбааша,
Буха, петух, гахайтаяа
Бултанай танел зохёонод:

«Үндэр һайхан һүринүүдээ,
һүринүүдээ,
Үбэл болтор нүхэлээы,
нүхэлээы...
Үбдэг тулама таряан соо,
таряан соо

Үнэн золоо эдэлээы, эдэлээы...
Хани болохо гахайнууд, гахайнууд,
Хамтаржа ерэгты, ерэгты
Алаг гүзээн арбузынь, арбузынь
Хамтаржа эдигты, эдигты...

Айлай олон тахяанууд, тахяанууд,
Айлшалжа ерэгты, ерэгты.
Алтан шара орооһоор, орооһоор
Найрлахажа тарагты, тарагты».

Алаг петух баяртайхан
Амбаар тээшэ жэроолно,
Хорой муутай һүринүүдтэе
Хөбдог буха яарана.

Гахай хүршэнь байралаа
Гансааран байжа гэгэдэшоод,
Садхалан гэдэһээ наранда
Шараха гэжэ тарайба.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Һуралсалай түрүүшын үдэрнүүд юу харуулнаб

1945 оной һуралсалай жэл хадаа немецкэ ба японско фашизмуудта эсэргүү хэһэн дайн сэрэгтэ советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бүрин түгэс илалта туйлажа, амгалан тайбан байгуулалтын үедэ орожо байхада эхилбэ. Советскэ правительство ба манай большевистскэ парти болбол дайн сэрэгэй хүшэр хүндэ жэлнүүдтэшье, арадай гэгээрэлэй хэрэг тухай, һуралсалай шанарые һайжаруулха ба үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тухай анхарал оролдолгоёо хододоо гаргажа байгаа һэн.

Мүнөө амгалан тайбан оршон байдалда ороод байхадаа үхибүүдые хүмүүжүүлхэ ба һургаха хүдэлмэри хэмжээлэшэгүй ехэ болоно. Дайн сэрэгэй үедэ түр зуура ондоо хэрэглэлдэ абтаһан һургуулинуудай гэр байранууд гэдэргээ бусаагдажа байна. Советскэ олониитэ ба арадай гэгээрэлэй органууд хадаа һургуулинуудта туһаламжа үзүүлхэ бүхы арга боломжотой болонхой.

Энээнтэй дашарамдуулан һургуулинуудай, багшанарай болон арадай гэгээрэлэй органуудай хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн эрилтэ хэгдэнэ. Арадай гэгээрэлэй органуудай үмэнэ мүнөө жэлдэ айхабтар харюусалгатай ба хүндэтэй үүргэнүүд табигдана. Всеобучын тухай законие бүримүһэн дүүргэхэ, һургуулиин наһанай үхибүүдые дүүрэн элсүүлхэ ба һуралсалай жэл соо нэгэшье һурагшые һургуулиһаа таһалдуулхагүй гэхэ мэтын шухала зорилгонуудта байна.

Гэхэ зуура, һурагшадай занятидаа ерэһэн тухай мэдээсэлые абажа үзэхэдэ, олонхи һургуулинуудай ба аймагай гэгээрэлэй таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар хангалтагүй хүдэлмэри хэһэн баримтанууд элирүүлэгдэнэ. I—IV классуудта 50,8 мянган һурагшад ерэхэ ёһотой байһан аад, мүнөө оройдоо 47,8 мянган хүн ерэжэ, һургуулида үхибүүдые хабаадуулха түсэбөө минил 94 процент дүүргэбэ.

Ахалагша классуудта һурагшадые элсүүлхэ ябадал үшөөл хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. 5—7 классуудта һураха үхибүүдэй арайхан гэжэ 68 процентэнь элсүүлэгдэбэ. 8—10 классуудта һураха үхибүүдэй минил 55,5 процентэнь сугларaa.

Бичурын (аймОНО-е даагша нүхэр Степанов), Тарбагатайн (гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Колодина), Иволгын аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Балтахинов), тэрэшэлэн Улан-Удэ городой районуудаар всеобуч тухай законие дүүргэхэ ябадал плангаяа хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байна. Иимэ ушар хадаа бүгэдэниитын һуралсал тухай гаргагдаһан законие гэгээрэлэй органуудай хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө һурагшад болон тэдэнэрэй түрэлхидтэ гүнзэгыгөөр ойлгуулжа үгэхэ тушаа эмхидхэлэй хүдэлмэрие хангалтагүйгөөр хэһэн дээрэһээ болоно гэжэ тобшолол хэхэдэ зүйтэй.

Жэшээлхэдэ, Улан-Удэ городой гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэрилэгшэд всеобуч тухай гаргагдаһан законие арад ниитын дунда ойлгуулха хүдэлмэри хэхэгүйһөө байтагай, һургуулинуудта ябадаггүй үхибүүдэй тоо бүридхэл абажа, тэдэнэрые һургуулида ябуулха тушаа ямаршье хүдэлмэри хээгүй, һанаа амархан һуужа байнад. Үхибүүдые уялгата ёһоор һургаха тушаа правительствын заабариие бүдүүлигээр хазагайруулна. Гансахан Улан-Удэ город соо 1.000 шахуу үхибүүд һургуулинуудай эхин классуудта элсүүлэгдээгүй байха юм. Зарим аймагуудай колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд һургуулида ябаха болоһон үхибүүдые полевой хүдэлмэринүүд дээрэ удаан ябуулжа, һуралсалһаань таһалдуулжа байһан ябадалнууд үзэгдэнэ.

Гэгээрэлэй органуудай ба нютагуудтахи советскэ эхин зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд дээрэ дурсагдаһан законие бүдүүлигээр хазагайруулжа байһан баримтануудые һайн мэдэжэ байбашье һаа, тэдэниие усадхаха тушаа ямаршье хэмжээ-ябуулгануудые абадаггүй байхань саашадаа зааханшье тэсэмээр бэшэ байна. Зэдын аймагай Петропавловска дунда һургуулида һуража байһан үхибүүдые занятиһаань таһалжа, колхозуудаар овощь ба хартаабха малтаха хүдэлмэридэ гаргаһан жэгшүүритэй баримтануудай байбашье һаань, тэндэхи гэгээрэлэй таһагай болон аймгүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд ямаршье хэмжээ абанагүй. Иимэ баримтанууд бусадшье аймагуудаар үзэгдэнэ гээшэ.

Аймагуудтахи гэгээрэлэй органуудай болон һургуулинуудай олонхи хүтэлбэрилэгшэд һургуулиин үхибүүдтэ хубсаһа хунар, гутал болон бусад хэрэгтэй юумэнүүдынь олгожо үгөөд, занятидаа таһаралтагүйгөөр ябаха хэрэгынь хангаагүй гэхэдэ зааханшье алдуу болохогүй байна.

Һуралсалай жэлые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ һурагшадай занятидаа һайнаар бэлэдхэхэ ябадал угаа ехэхэн үүргэ эзэлхэ байһаниинь хэндэшье элитэ. Теэд зарим багшанар хадаа занятидаа тон хангалтагүйгөөр бэлэдхэһэн дээрэһээнь, үнгэргэхэ ёһотой занятияа таһалдуулһан ушарнууд бии. Иволгын аймагай Оронгын сомоной гүйсэд бэшэ дунда һургуулиин гурбадахи класста естествознани ба географи зааха байһан аад, тэрэ багшын урогтоо һайнаар бэлдээгүй дээрэһээнь, тус классын һурагшадта ном уншажа байха даалгабари үгэһэн байгаа. Иимэ баримтанууд Түнхэнэй, Кабанскын болон бусад аймагуудаар үзэгдэһэн байха юм.

Һургуулиин хүдэлмэриин шанарые һурагшад шиидхэхэ байһанииньмэдээжэ. Ушар иимэһээ республикын түг түмэн гэгээрэлэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд болбол өөһэдынгөө мэдэрэлые дээшэлүүлхэ тушаа саг үргэлжэ анхарал оролдолгоёо гаргаха үүргэтэй. Нютагуудтахи партийна, комсомольско болон советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол энэ талаар һургуулиин багшанарта ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ байна. Тэрээнһээ гадна, манай зарим багшанар хадаа һуралсалай талаар үшөө бага дүй дүршэлтэй гээшэ. Тиимэһээ шэнэ һуралсал хэхэ ябадал угаа шухала болоно.

Республикын бүхы һургуулинуудые ном дэбтэр, карандаш болон тетрадяар таһалгаряагүй хангажа байха тушаа аймаг ба районуудай гэгээрэлэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ, энэ талаар нэгэшье үдэр занятиинь таһалдуулха ёһогүй.

Һуралсалай түрүүшын үдэрнүүдтэ элирүүлэгдэһэн дутуу дунда зүйлнүүдые ябууд хооронлоо усадхажа, һуралсалай жэлые үндэр хэмжээндэ үнгэргэхэ байһандань ямаршье ажаг һэжэг байхагүй.

М. ФИЛИППОВ, БМАССР-эй Гэгээрэлэй Арадай Комиссарые орлогшо.

Харюусалгата редакторай орлогшо **Д. ЛУБСАНОВ.**

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС.—1.80. зам. ответ. редактора—7.89, ответ. секретаря—3.23. отделов: партийной жизни и промышленности—7.89, сельского хозяйства—6.03, писем и переводов—6.03 (2 зв); объявлений—2.64 (2 зв.).

Н—00464. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.